

WSPOMNIENIA POŚMIERTNE

MARIAN BOGDAN KACZMAREK (1934-1994)

Dnia 4.X.1994 r. odbyła się pierwsza inauguracja roku akademickiego w Uniwersytecie Opolskim, powstałym z połączenia Opolskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej i Diecezjalnego Instytutu Pastoralnego, filii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Opolu. Wzięli w niej udział przedstawiciele najwyższych władz państwowych i kościelnych, rektorzy wszystkich uniwersytetów polskich oraz niektórych innych uczelni krajowych i zagranicznych. W uroczystości tej uczestniczył, jako jeden z członków uczelnianego Senatu, prof. dr hab. Marian Kaczmarek. Przeżywał ją z wyraźną satysfakcją. I miał ku temu szczególny powód. Otóż będąc członkiem Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (w l. 1990-1993) doprowadził do ustalenia przez ten opiniodawczy organ przy Ministrze Edukacji Narodowej kryteriów, jakie winna spełniać szkoła wyższa o charakterze zawodowym, by mogła stać się uczelnią uniwersalną. I podczas inauguracji, i jeszcze później, gdy jak zawsze spełniał sumiennie obowiązki nauczyciela akademickiego, wydawało się, że jest w pełni sił fizycznych. Tylko najbliżsi orientowali się w rzeczywistym stanie Jego zdrowia. Ale i oni nie dopuszczali myśli, by mogło Go już wkrótce zabraknąć. Stąd Jego śmierć, 12.XI.1994 r., niemal dla wszystkich była ogromnym zaskoczeniem i bolesną niespodzianką. Uczelnia opolska utraciła jednego z czołowych pracowników naukowo-dydaktycznych, „staropolanina” o szerokiej wiedzy, niekwestionowanym autorytecie i kompetencjach badawczych, znakomitego dydaktyka, który wszelkiego rodzaju zajęcia (wykłady, seminaria, konwersatoria) prowadził w sposób ze wszech miar przykładowy, przy tym człowieka o ogromnej kulturze osobistej i nieposzlakowanym sposobie bycia.

Marian Kaczmarek urodził się we Wrześni 16 września 1934 r., w rodzinie nauczycielskiej. W latach 1947-1950 był uczniem Liceum Ogólnokształcącego w rodzinnej miejscowości, natomiast od 1950 do 1955 r. – studentem polonistyki na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu. Pracę magisterską – *Próba typologii pamiętników staropolskich XVI i XVII w.* – napisał pod kierunkiem wybitnego znawcy literatury dawnej, profesora Romana Pollaka. Pod jego też opieką wykonał pracę doktorską, *Pamiętnikarstwo staropolskie XVI w. (zarys genezy i typo-*

logii), którą obronił w 1964 r. na Wydziale Filologicznym w Opolu (na stałe od 1965 r.), przez dziesięć lat pracował we wrocławskim Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich, kolejno w charakterze asystenta redakcyjnego, redaktora i starszego redaktora. Wraz z A. Kopaczem, K. Pecoldem i J. Willaume'm przygotował do druku monumentalne wręcz *Pamiętniki* Kajetana Koźmiana (ich trzy tomy wydane zostały w 1972 r. przez Ossolineum); równocześnie, po krótkiej współpracy z wrocławskimi pismami społecznymi, „Nowymi Sygnałami” i „Odrą”, w roli krytyka literackiego i filmowego, w latach 1960-1963 ogłosił - wspólnie z K. Pecoldem - trzy najwcześniejsze swoje artykuły naukowe, wszystkie związane z nazwiskiem K. Koźmiana.¹ W pracach tych M. Kaczmarek zaprezentował solidny warsztat filologiczny oraz rozległą wiedzę historyczną, teoretyczną i metodologiczną, stałe elementy Jego późniejszych monografii, studiów i szkiców naukowych.

W 1966 r. już jako adiunkt WSP w Opolu, wydał razem ze S. Drewniakiem i A. Sajkowskim, *Antologię pamiętników polskich XVI*,² wysoko ocenioną przez historyków i historyków literatury staropolskiej; edycję poprzedził bez mała stustronnicowym wstępem. W tym samym roku opublikował pierwszą swoją pracę w „Zeszytach Naukowych WSP w Opolu. Historia Literatury IV”, pt. *Relacja pamiętnikarska w listach Jana Piotrowskiego* (s. 113-130). W 1972 r. ogłosił monografię zatytułowaną *Epicki kształt poematów historycznych Samuela Twardowskiego*.³ Praca ta, w opinii znawców przedmiotu, stała się znaczącym wydarzeniem badawczym nad literaturą doby baroku, a przy tym podstawą uzyskania przez jej autora stopnia doktora habilitowanego na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Wrocławskiego (w 1973 r.). Wymienioną pracę poprzedziły liczne artykuły poświęcone twórcy *Władysław IV*, umieszczone m.in. we wrocławskich „Litterariach”, „Sprawozdaniach Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Wydział II Języka i Literatury”, a przede wszystkim w „Zeszytach Naukowych WSP. Historia Literatury” w Opolu.⁴ Ogłoszony w roku 1982 tom studiów, zatytułowany

¹ *Nieznane fragmenty „Pamiętników” K. Koźmiana*, „Pamiętnik Literacki” 1960, z. 1., s. 194-214; *Z zagadnień edytorskich pełnego i poprawnego tekstu „Ziemiaństwa” K. Koźmiana*, „Prace Polonistyczne” 1962, s. 35-65; *Nie drukowany paszkwil K. Koźmiana (Partyzant - ballada)*, „Archiwum Literackie...”, t. VII, Wrocław 1963, s. 232-260.

² Ossolineum, Wrocław 1966, ss. 363 + LVXXXVIII.

³ Ossolineum, Wrocław 1972, ss. 192.

⁴ W „Litterariach” M. Kaczmarek umieścił *Barokowe epinicion Samuela Twar-*

Sarmacka perspektywa sławy. Nad „Wojną chocimską” Wacława Potockiego,⁵ rezultat wieloletnich badań nad tym najwybitniejszym osiągnięciem epiki staropolskiej, zaowocował tytułem profesora nadzwyczajnego, który wtedy już jeden z czołowych badaczy polskiego baroku uzyskał w 1983 r. W roku 1992, po wydaniu m.in. fototypicznej edycji *Dziela Boskiego albo Pieśni Wiednia wybawionego* (Wrocław 1983), po zredagowaniu tomu *Barok i barokowość w literaturze polskiej* (Opole 1985)⁶ oraz po opracowaniu z myślą o młodym odbiorcy popularnej wersji *Pamiętników* Jana Ch. Paska (Wrocław 1990), M. Kaczmarek został powołany decyzją Ministra Edukacji Narodowej na stanowisko profesora zwyczajnego. W 1993 r. pod Jego redakcją naukową i przy współudziale autorskim ukazały się dwa tomy prac zbiorowych, efekt stałej współpracy autora, w ostatnich latach życia, przede wszystkim z innymi, zwłaszcza młodymi pracownikami naukowo-dydaktycznymi uczelni – twórczej inspiracji ich poczyniła badawczych. Tomy te to: *W kręgu baroku i barokowości* oraz *Dawność kulturowa w literaturach słowiańskich drugiej połowy XX w.* Kompetentny „staropolarin” – i jako edytor, i nade wszystko badacz literatury polskiej – wypowiadał się także na tematy mniej dawne, przy tym niekoniecznie historyczno-literackie. Dowodem – choćby takie przykładowo podane artykuły: *Profesor Roman Pollak – uome e studioso* (31.VII.1886 – 23.II.1972), „Zagadnienia Rodzajów Literackich”, Łódź 1972, nr 4, s. 151-156; *Miedzy tradycją a współczesnością. 20 lat Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, „Nauka Polska”, Opole 1975, nr 9/10; *Dawność kulturowa w literaturze XX w.*, [w:] *Słownik literatury polskiej XX w.* ..., Wrocław 1992, s. 166-171.

Z działalnością naukową, nieco rzadziej popularnonaukową, M. Kaczmarek łączył odpowiedzialne funkcje w opolskiej WSP. W latach 1972-1975 był prodziekanem ds. Studium dla Pracujących. Od 1975 do 1981 r. pełnił obowiązki prorektora ds. badań naukowych, a od 1981 do 1990 r. – dyrektora Instytutu Filologii Polskiej. Ostatnio, stroniąc od bardziej absorbujących czas i siły funkcji uczelnianych, kierował Zakładem Literatury Staropolskiej i Oświeceniowej (w l. 1992-1994). Pracował też na

dowskiego. Z badań nad polską epiką historyczną XVII w., 1969, s. 7-37; w „Sprawozdaniach OTPN” – *Prologomena do badań nad epiką historyczną Samuela Twardowskiego*, Wrocław 1971, s. 11-24; w „Zeszytach Naukowych WSP” – m.in. *Treny Samuela Twardowskiego jako osobiste wyznanie poety*, Opole 1971, s. 5-14.

⁵ Ossolineum, Wrocław 1982, ss. 135.

⁶ Z własnego studium: *Od anatemy do fascynacji, czyli o żywej obecności sarmackiego baroku w literaturze współczesnej*, s. 91-105.

rzecz regionu. W okresie 1974-1978 prezesował Opolskiemu towarzystwu Przyjaciół Nauk. Wcześniej, od 1969 do 1974 r. kierował pracami Oddziału Opolskiego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. Przez całe lata był członkiem Rady Naukowej Wojewody Opolskiego oraz Wojewódzkiej Rady Kultury i Sztuki; wielokrotnie pełnił nawet funkcję jurora Opolskich Konfrontacji Teatralnych.

W pogodny dzień jesienny, 16 listopada 1994 r., na cmentarzu w Opolu-Półwsi nad doczesnymi szczątkami profesora Mariana B. Kaczmarka pochyliło się, poza członkami rodziny, liczne grono Jego przyjaciół, współpracowników, uczniów i znajomych. Obok nieukrywanego żalu, wielu towarzyszyła refleksja nad kruchością ludzkiego życia, poczucie jakiejś pustki niemożliwej wprost do wypełnienia. Po autorze *Sarmackiej perspektywy sławy...*, pozostaną Jego prace naukowe i wierna pamięć najbliższych, pamięć o pracowitym, niezwykle skromnym i dobrym człowieku – humaniście w pełnym znaczeniu tego słowa.

Zdzisław Piasecki